

»Ali si zaradi slabih primer . . . Ali ti to daje pravico, da delaš krivico?«

»Vem, da je ne daje, in vendar ne morem drugače, kot da si jo lastim. Nehajva! Ni vredno besede. Naj se zgodi, kar se mora zgoditi. Omenil sem ti stvar le zato, da ne boš pregovarjal in dokazoval, če se bom hotel peljati mimo Florence.«

Nagnil se je v kot in zatisnil oči. Peljali smo se proti Trstu. Pastirji in pastirice so hiteli proti vlaku in mahali v pozdrav smeje. Tudi iz neke hiše ob progi — vsa okna so bila nastežaj odprta — je dekle vihtelo smeje beli predpasnik. Potniki so pozdravljali z rokami in robci in klobuki. Takí pozdravi so najlepša reč pri železniški vožnji; srečujejo se popolnoma tuji ljudje, se prijateljsko nasmehnejo, kakor znanci, si žele dobro in so v prihodnjem trenutku že daleč narazen. Hip je kratek, toda spomin je večkrat dolgo trajen in živ in vedno lep, kakor na žrtev ali dobro dejanje; prav v dnu srca je, težak in topel.

Moral sem izstopiti, Fritz se je odpeljal sam proti Trstu. Bila je že noč, ko sem sédel v Vidmu na beneški brzovlak. Bil sem popolnoma sam v kupeju in sem začel brati nov potopis po Italiji. Pisan je tako, kot sem se bal, da bo. Baedeker prestavljen v literarno zamaknjenost. Vsaka ped zemlje je zgodovinska, grobovi so povsod, povsod velike sence preteklosti, deloma krvave, deloma eterično nežne. Morje valovi v primeri, šumi v primeri, gore so kakor . . . nevemkaj. Ljudstvo je tako in tako; komponente njegove psihologije so popolnoma jasne, posameznikov ni, ali če so, govore kakor poosebljena laška lastnost. Umetnost obstoji iz anekdot, ki vse razlože (Taine je najpopularnejši učitelj), in v tem, da podtaknemo umetniku nekaj, česar sami ne mislimo, pa trdimo, da mislimo in da je on tako mislil, dasi tudi tega

ne verjamemo. In toliko zanimivega se zgodi na poti, vsako mesto ima svoj dogodek, včasí flirt, včasí nevarnost, sempatje tudi kako novo spoznanje.

O potopis, ti stara nadloga! Nezakonsko dete jalove zadrege, sramotno dejanje obupanca, pesniška laž nepesniških pisacév, zgodovina mukotrpnih ur ob pisalniku, nazorni pouk o puščavi domišljije, pavovo perje, utrčano na tujem zeljniku in položeno v skledo ljudem, ki že jajo po izobrazbi, nestvor si, stavec potopis. Bil sem že večkrat z doma in se mi ni nikoli nič zgodilo, kakor se mi sploh v življenju ni še nikoli nič zgodilo. Niti okraden nisem bil; mislim, da niti palice nisem nikoli izgubil. Drevesa so v Italiji velike rastline kakor pri nas, hribi so vzbokline prsti, zvezde so pač zvezde tu in tam. Zgodovina je drugačna, toda to nam pripoveduje zgodovinar bolje kakor literarni turist. Ljudje so drugačni, toda ljudje so tudi pri nas med seboj drugačni. In samo to je zanimivo. Pastir, ki mi je zamahnil ob progi v pozdrav, je za enkrat važnejši kakor benečanski doži; brez pastirja ne bo dožev nihče razumel. Če bi razumel Fritza, bi vedel toliko, da bi lahko molčal do smrti. Sebe bom razumel tedaj šele, ko bom gledal večnost iz obličja v obličje; takrat bo vsa vednost pred menoj in v meni brezkončni molk strmenja.

Benetke.

Stanujem v najbolj dolgočasnem hotelu, kar jih ima lepa Riva degli Schiavoni. Vsi Slovenci hodimo sem; v obednici visi podoba našega cesarja na desnici. Sobe ni mogoče najti brez izurjenega vodnika. Zajtrk ni nič bolj dolgočasen nego zajtrkovalci; soliden, drag in pedantičen, kakor gospod, ki sedi s hčerko v pročelju.

Fritz pride, menim, še predpoldnem.

POLARNA EKSPEDICIJA.